

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Gr. Széchényi Ferenc halálának százéves fordulója alkalmából 1920 december 13-án a M. N. Múzeum kegyeletes emlékünnepelet tartott, amelyen a kormányt PEKÁR Gyula államtitkár s a családot gr. SZÉCHÉNYI Emil képviselte. Ez alkalommal megkoszorúzták a múzeum nagynevű alapítójának szobrát, emlékezetét pedig dr. FEJÉRPATAKY László múzeumi főigazgató magas szárnyalású bevezető előadásban és dr. BARTFAI-SZABÓ László osztályigazgató mélyenjáró emlékbeszédben elevenítette föl. Utána gr. SZÉCHÉNYI Emil üdvözölte a M. N. Múzeum tisztikarát s azt a nemzeti hagyományok további ápolására buzdította. B.-SZABÓ László tanulmányát folyóiratunk jövő évfolyamában hozzuk.

Kinevezések a M. N. Múzeum könyvtárában. A Kormányzó úr ő főméltósága dr. MELICH János múzeumi igazgatót a budapesti m. kir. Pázmány-Egyetemen a szláv filológia tanszékére nyilvános r. tanárrá méltóztatott kinevezni. Ugyanekkor a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr dr. MELICH Jánost az Országos Széchényi-Könyvtár további vezetésével bízta meg. — A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr dr. PANITY Vukoszava segédőrt örré és dr. BORZSÁK István fizetéstelen segédőrt fizetéses segédőrré nevezte ki.

A városi nyilvános könyvtár új igazgatója. A budapesti székesfőváros tanácsa a Városi Nyilvános Könyvtár igazgatójává dr. KREMMER Dezsőt választotta meg, aki mint a könyvtár egyik főtisztviselője, az intézetet a kömmün bukása óta vezette.

A M. N. Múzeum könyvtára zenei kéziratainak jegyzéke címen a *M. Könyvszemle* 1919. évfolyamában dr. d'ISOZ Kálmán szakavatott tollából megindult cikksorozatot folyóiratunk szűkre szabott terjedelme következtében legnagyobb sajnálatunkra¹ félbe kellett szakítanunk annyival inkább, mivel d'ISOZ dolgozata az Országos Széchényi-Könyvtár címjegyzéke c. sorozat VI. kötete gyanánt önállóan is meg fog jelenni. Az első füzet, mely a *M. Könyvszemle*-ben közölt 160 adalékon kívül még 279 adalékot, összesen tehát 439 adalékot tartalmaz, az 1921. év folyamán igen tetszetős kiállításban látott napvilágot és 30 K bolti áron került könyvtárusi forgalomba.

A Magyar Nemzeti Múzeum és a Ráday-könyvtár. Magyarországi körútján 1857. májusában Budán néhány okos szót ejtett ki FERENC JÓZSEF, melyből sokan reményt merítének, hogy a politikai viszonyokban a magyarságra kedvezőbb fordulat várható. E benyomás alatt néhány lelkes magyar főúr gr. DESEWFFY Emillel egy föliratot szerkesztett meg, mely az ország legégetőbb közjogi sérelmeire s leglényegesebb jogai visszaadására hivatolva föl az uralkodó jóakarátú figyelmét. Id. SZÖGYÉNY Lászlónak nagybecsű Emlékirataiból részletesen ismerjük most már e beadvány mostoha történetét¹; az meg köztudomású, hogy a loyális hangon írt, hódolattal teli petíció merev visszautasítása az uralkodó és a kormány részéről, pláne a primás megismételt lépései után, Magyarországbán nagyfokú elkeseredést váltott ki... A «politikátlan»,

¹ Id. m. II. köt. VI. és VII. fejt.

ézszerűtlen elnemfogadás alig is érthető; hisz választ adni a petícióra senki sem kényszerítheti vala az uralkodót, ha ignorálni akarja azt; bátran átvehette volna hát propter bonum pacis — legalább.

A talányt megfejti annak a miniszteri értekezletnek a jegyzőkönyve, amely az uralkodó magyarországi körútjára való előkészületek ügyében 1857. március 20-án magának a fiatal császárnak elnöklése alatt s Magyarország főkormányzójának, ALBRECHT főhercegnek részvételével tartott.¹

Az értekezletet az uralkodó maga nyitotta meg; előadta, hogy magyar útja alkalmából kétféle izgatás várható: az egyik az új jó eredményeit már előre is aláálni igyekszik; a másik odacéloz, hogy némely eddig teljesíttetlen politikai kívánságot a megvalósulás felé vezessen. Ez utóbbival szemben — mondja a jegyzőkönyv — a császár szilárd akaratát fejezte ki a legkisebb változtatás nélkül kitartani azon alapelvek mellett, amelyek őt birodalma kormányzásánál eddigelé vezették. Fölszólította ezért a minisztereket, hogy ki-ki a maga tárcája keretén belül informálja erről az alája tartozó hivatalokat, nehogy valami hiú, csalóka remények keljenek a magyarországi körút alkalmából.

Ime, az *előre* kimondott s a miniszteri értekezleten szentesített akarat volt az, ami az 1857-iki petíciót sem engedte még elfogadni sem a loyális magyar notabilitások kezéből.

De már akkor, amikor a miniszteri értekezleten e merev akaratot kimondotta a császár, szükségesnek vélte hangoztatni egyszemmind azt, hogy mindaz, ami Magyarország kulturális vagy anyagi javát célozza, e tervezett körút keretében meleg rokonszenvére s pártolására számíthat — s itt unokabátyjára, ALBRECHT főhercegre mutatott, aki e nemű javaslatai vastag és szinponpás csokrát tette most le az értekezlet asztalára.

Mert a kemény centralista, a merev abszolutista főherceg, aki az elvek követésében erénynek érezte Magyarország politikai jogain végig tapodni, őszintén szerette volna, ha nevéhez és emlékéhez Magyarország kulturális és gazdasági föllendítése fűződik vala. Most is, császári öccse-ura fölszólítására nagy buzgósággal állította egybe javaslatai szép bokrétáját. A földadó leszállításától a dohánytermelés előmozdításáig nem egy, a magyar föld népe előtt kedves dolgot kellene ALBRECHT szerint a császári körútnak inauguralni. Kulturális és humanitárus javaslatai közül különösen kiemelendők azok, amelyek a pesti orvosi kar és az állatgyógyintézet épületei fölépítésére, aztán földművelési középiskolák állítására vonatkoznak; amelyek kettejénél, a Kecskeméten és Debrecenben fölláltatandónál az erdőgazdaság volna különösen is művelendő. Pestet egy nagy kórházzal és az Orczy-kert odaajándékozásával kívánta a főherceg megörvendeztetni, hogy «oázis legyen a pesti homoksvatagban». Ösztöndíjakat ajánlott azután a körút alkalmával alapítani tehetséges magyar festők, szobrászok és énekművészek számára s hogy a magyar nemzetet és a nemzet tanult elemeit is megörvendeztethesse körútja során az uralkodó, azt is indítványozá ALBRECHT, hogy vásároltassék meg 30.000 frton a gr. RÁDAY-család könyvtárának régi nyomtatványgyűjteménye a Magyar Nemzeti Múzeum szá-

¹ Az ered. jegyzőkönyv a bécsi volt udv. és áll. ltárban «Ministerkonferenz und Ministerrat» K. Z. 102. ex. 1857.

mára, «miután — mondja a megokolás — ez a múzeum Magyarország előtt nagyon kedves egy intézet».¹

A miniszteri értekezlet a főherceg javaslatait elismeréssel fogadta, sőt egyikét-másikat egyhangú nyílt helyesléssel kísérte. Határozatba is ment, mindezt a kellő módon közhírré tenni a fölség útjának megkezdése előtt s ezzel készíteni elő a magyar népben koronátlan ura számára rokonszenvet, hálás hangulatot.

Mi okozta, hogy az elfogadott javaslatok nagy része egyáltalán le sem került a papírosról, nem tudom. A Nemzeti Múzeumra és a Ráday-könyvtár régi nyomtatványaira vonatkozó legalább, úgy látszik, még a kivitel kezdetének stádiumába sem jutott; mert a Múzeum ügyiratai — mint azt velem MELICH igazgató úr lekötelező jósággal közölni szives volt — nem tudnak róla semmit.

KÁROLYI ÁRPÁD.

Adalék a magyar nyomdászat XVIII. századi történetéhez. A magyar nyomdászat történetirója az 1702. évvel, Misz-Tótfalusi Kiss Miklós nyomdájának történetével fejezi be a magyar nyomdászat első, dicső korszakának történetét. A következő fejezetekben sötét, vigasztalan képét adja a ponyva számúra dolgozó XVIII. századi üzletes nyomdászatnak, az iparág új fellendülését II. JÓZSEF szabadelvű intézkedéseinek tulajdonítva.² Bár kétségtelen, hogy a XVII. század végén hanyatlás állt be s a XVIII. század nyomdaiparának teljesítménye messze mögötte marad a korábbi századok tudós nyomdászai működésének, az újabb kutatások sokban módosítják ezt a vigasztalan képet. GÁRDONYI Albert már rámutatott a budai és pesti nyomdák irodalmi és paedagogiai értékű termelésére,³ a nyomdaipar fejlettségéről és teljesítményeiről azonban tőle sem kapunk teljes felvilágosítást, mert a XVIII. század első felében hátramaradt kulturájú Pest és Buda nyomdatermeléséből az egykorú magyar nyomdászat egészére következtetést vonnunk aligha szabad. A tudományos központok — Nagyszombat, Debreczen, Pozsony, Kassa és Kolozsvár — nyomdászatának vizsgálatával juthatunk csak helytálló eredményekhez.

A tudományos irodalom nagy fellendülése a nyomdaiparra sem maradhatott hatás nélkül s valóban azt látjuk, hogy a századfordulón tetőpontra ért hanyatlás után a XVIII. század második negyedében a nyomdaipar is lendületet vesz s haladása 1760 táján rohamossá válik. Törekvő polgárok, többnyire hazai német iparosok új nyomdákat alapítanak s bár működésüket elsősorban üzleti érdekek irányítják, restauratoraivá lesznek a magyar nyomdászatnak.

Működésük irányának és termelésük színvonalának megítélése végett fontos volna számszerű, statisztikai adatokkal megvilágítani munkásságukat. A XVIII. századi történetírás történetén dolgozva, megkísértem ily statisztikai táblázatok összeállítását, melyeknek eredményét talán nem lesz fölösleges közzétenni.

A magyar történetírók tollából — az idegenbe szakadt SCHMEIZEL,

¹ «Für das Nationalmuseum wäre eine Sammlung von Inkunabeln, welche der grätlich Ráday'schen Familie gehört, um den Preis von 30,000 fl. anzukaufen, da dieses Museum ein in Ungarn sehr beliebtes Institut ist.» Id. h. Az incunabulumok alatt természetesen a jó főherceg a régi magyar és magyarországi nyomtatványokat értette.

² BALLAGI Aladár: A magyar nyomdászat történeti fejlődése. Budapest, 1878. 107. s köv. 1. ³ Magyarországi könyvnyomdászat és könyvkereskedelem. Budapest, 1917.

SCHWARZ és BÉL Károly munkásságát, a címlapkiadásokat és történeti pane-gyrikusokat, költeményeket nem számítva — 1711 és 1800 közt 509 kötet tör-téneti mű jelent meg s ezek 78⁰/₀-a (397 kötet) hazai nyomdából került ki. 1711 és 1740 közt a művek 77³³/₀-a, (58 kötet) többnyire katolikus írók művei, hazai, még pedig 70⁷/₀ (53 kötet) a jezsuita nyomdák-ból került ki. A protestánsok, kiknek az utóljárt járó löcsei BREWER-nyomdán kívül csak az 1715. alapított pozsonyi ROYER-nyomda állt rendelkezésükre, műveiket leg-inkább Németországban adták ki. 1741 és 1760 közt már a könyvek 88⁰/₀-át, 66 kötetet nyomtak belföldön s ebből 48⁰/₀-ot (36 kötet) jezsuita nyomdák-ban. Bécsi nyomdában 1761 előtt alig néhány — 150 kötet közül 9 — kötet jelent meg, jobbára csak díszes kiállítású ívrétű munkák. (BÉL, BOMBARDI stb.) A következő húszéves időszakban (1761—1780) az arány eltolódik Bécs javára. A történetirodalmi termelés 64⁶/₀ (104 kötet) került csak ki hazai nyomdából s 31⁷/₀ (50 kötet) Bécs nyomdáira esik a megelőző korszakok 8 illetve 5³³/₀-val szemben. A TRATTNER-cég bécsi nyomdájának termelése, a nagyszombati jezsuita nyomdát kivéve valamennyi magyar nyomdát felülmúlja, bár a LANDERER-család már több nyomdát állított üzembe. A következő korszakban — 1781—1800 közt — a magyar nyomdaipar győzelmesen szorítja vissza a bécsi törek-véseket. A termelésnek ismét 85³⁶/₀-a (169 kötet) esik hazánkra, Bécsre már csak 11⁶/₀ (23 kötet), Németország pedig, hol 1711 és 1740 közt a történeti művek 14⁶⁷/₀ adták ki, 3⁰³/₀-kal (6 kötet) teljesen háttérbe szorult. E vál-tozásban része van a bécsi TRATTNER-cégnek, mely a magyar piac biztosítása végett Pesten is állított fel nyomdát. Az igazi okot azonban a magyar nyomda-ipar rohamos fejlődésében kell látnunk, mert még ha a pesti TRATTNER-nyomda termelését is a külföldhöz számítjuk, akkor is 77⁷⁸/₀ hazai, 22²²/₀ külföldi (s ebből mindössze 19¹⁹/₀ bécsi) arányszámhoz jutunk, ami igen nagy haladás az előző korszak 64⁶, 35⁴ (31⁷)⁰/₀-os arányához. A kormánytámo-gatással dolgozó budai egyetemi nyomda, LANDERERÉK pozsonyi, budai, pesti, kassai és egri nyomdái, a r. kath. püspöki nyomdák, a pozsonyi WEBER, LÖWE és PATZKÓ, a győri STREIBIG, a nagyszombati HOCHMEISTER mind mennyiség, mind minőség tekintetében sikerrel vették fel a versenyt a hatalmas bécsi cég-gel, mely a század végén mindinkább háttérbe szorult.

Konkluzióképen már ezekből az egyetlen tudományra vonatkozó számadatokból megállapítható, hogy a XVIII. századi magyar nyomdászok nem vetették meg elődeik nemesebb hagyományait. Termelésük átlagos színvonalá süllyedő tendenciát mutat a megelőző korhoz viszonyítva, ami természetes követ-kezménye a kor éledő üzleti szellemének. Üzleti érdekből tekintettel kellett len-niök a köznép, a ponyva alacsonyabb igényeire, mégsem zárkóztak el soha a komoly irányú, tudományos irodalom felkarolásától és akkor sem nagyon jö-vedelmező terjesztésétől. Értékes és lelkes segítőmunkásai voltak a tudósoknak és koruk kulturmunkájából épügy kivették részüket, mint XVI—XVII. századi elődeik.

HÓMAN BALINT.

A «Cyrus nyugodalma» c. francia regény magyar fordítása. *Egy el-feledett regényről* (1918) c. értekezésem III. részében azt a tételt állítottam fel, hogy a franciás irány fordításokkal a XVIII. században Erdélyben indult meg,

még pedig a testőr-írók föllépése előtt. Ezt a tételt most módomban van egy ott még nem említett adattal indokolni. Kolozsvárt 1778-ban egy ily című regény jelent meg: *Cyrus nyugodalma*, avagy Cyrusnak Történetei és Élete, az ő XVI. Esztendő-s-korától fogva életének XL-dik esztendejéig. Iratott Francia nyelven, mostan pedig Magyarra fordítottatott és képekkel ékesítve kibocsátatott. Kolozsvárrat, Nyomt. a' Réf. Koll. Betüivel, 1778. Eszt. 8. r. 2, 306. l. 4. rézm.-tel X. Winkler bécsi rézmetszőtől, de magyar aláírással. (I—III. rész.)

E mű a következő francia mű fordítása: *Le Repos De Cyrus, Ou L'Histoire de sa vie depuis la seizième jusqu'à sa quarantième année.* Á Paris, Chés Briasson, 1732. 8. r. I. XVI, 122. II. 2, 103. III. 150, 2. l. De l'imprimerie de Jaques Guerin.

A francia eredeti névtelenül jelent meg, így a magyar és a német fordítás is. Ez utóbbi címe: *Die Ruhe des Cyrus* stb. Leipzig, 1735, másodszor Wismar, Bödner 1769. Mit Kupf. A mű szerzője MYLIUS, BARBIER és HOLZMANN-BOHATTA szerint PERNETTI Jaques (v. PERNETY) [l'abbé] s az ő művei közt sorolja fel QUÉRARD is. Ezt azonban akkoriban sem a német, sem a magyar fordító nem tudhatta s így jelentek meg e fordítások¹ névtelenül. PERNETTI különben művei túlnyomó részét névtelenül adta ki, csak főműve jelent meg saját neve alatt: *Lettres philosophiques sur les physionomies.* I—III. 1746—60 és 1748, 1760. PERNETTI Chazelles-sur-Lyonban szül. 1696-ban, megh. Lyonban 1777. febr. 6-án mint kanonok, tagja volt a lyoni akadémiának, bölceleti, nevelési és Lyon történetére vonatkozó műveket irt s köztük két, szintén nevelési erkölcsstani regényt vagyis az itt említetten kívül még *Histoire de Favoride* (1750) címűt.

Első regénye (a másodikat nem ismerem s nem is tartozik ide) a nagy Cyrus életét tárgyazza s teljesen képzeleti. Megírására RAMSAY *Voyages de Cyrus* (1727) regénye ösztönözte, amely mű mint nevelési regény, szintén azt akarja megmutatni, mit XENOPHON a Kyropaideiában elhallgat, t. i. hogy mit tett Cyrus 16-től 40 éves koráig. E mű jóval felette áll a PERNETTIÉNEK. A *Télémaque* hatása alatt van írva s viszont hatott a BARTHELÉMY *Voyages du jeune Anacharsis* művére. RAMSAY műve népszerűségét mutatja, hogy utolsó kiadásai 1810 és 1826-ból valók. Ez volt tehát PERNETTI művének előképe, melytől messze elmarad. PERNETTI művének tartalma röviden az, hogy a fiatal Cyrus (Cambyses és Mandane fia) Araspös nevelőjével nagyapja, Astyages méd király udvarába megy, hol bölcsen kikerüli négy könnyelmű udvarhölgy s egy kir. hercegné csábításait, szerencsésen visszaver egy assyr-támadást s kölcsönösen megszeretik egymást Cassandanéval, Arménia királyának leányával, ki mindenben méltó hozzá s ki e támadáskor fogságba kerül.² Minthogy Cassandane

¹ E művet sem KONT, sem LEVAL, sem BARANYAI nem említik.

² RAMSAY-nál Cassandane Farnaspe persa satrapa leánya, ki Ecbatanában nevelkedik s ott szeretnek egymásba Cyrussal; ugyancsak Araspes egy persa katona, ki elkíséri Cyrust az akkori ismert művelt világon tett útjaiban, melyekben főleg a vallások és bölcselet kérdéseit kutatja. Természetesen RAMSAY műve is képzeleti, de tartalma tudományos és történeti s ezért hozzá egy vallástörténeti értekezést csatol, FRETET pedig egy másik értekezésben azt mutatja ki, hogy kronológiai adatai többnyire helyesek. RAMSAY egyébként is sűrűn hivatkozik forrásaira.

azonban Balbys assyr királyfi jegyese, Cyrus hazabocsátja s ő is szüleihez utazik Hecatompylosba. Itt hozzáfog nagyobb szabású reformjaihoz, melyekkel a persákat a görög és egyiptomi híres férfiak segélyével a művelődés útjára viszi. Ezek rajzában szerző a francia irodalom és művelődés adatait használja fel XIV. LAJOS idejéből, aminthogy Cyrus maga is lényegében a fiatal XIV. LAJOS képmása. Ezekre maga a regény is céloz. Minde műveiben Cyrust segíti felesége, Cassandane, ki, minthogy Balbys sebeiben meghal, Cyrus neje lesz. Mint házas ember is kikerüli egy nő csábításait s szerencsés abban, hogy Cassandane egy nagy betegségből kigyógyul. Majd beutazza országát és egy egyiptomi remete saját élete elbeszélésével életbölcösségre tanítja. Ezzel végződik, mondhatni befejezetlenül, a regény s a szerző hozzáteszi, hogy Cyrus haditetteit nem akarja elmondani, mert mások már sokszor elbeszélték. Az előszó szerint pedig célja az volt, hogy Cyrus nagy tetteiből visszakövetkeztesse előbbi tetteit, melyeket nem ismerünk; de csak ilyesek lehettek. A mű a XIV. LAJOS idejében divatozott heroikus regények utáinzata, de nevelő, oktató célzattal; azonban ez irányával jól megfér a frivolság is. Az egész fontoskodó és affektált. A fordításra egészben annyi híres mű mellett kevésbé méltó; de elég népserű volt egy ideig.

A magyar fordítás híven követi az eredetit, csak az előszót hagyja el; de a fordító a németet is ismerte, mert ugyanazon rézmetszeteket közli, mint a német. E rézmetszetek kivitele azonos francia kiadás metszeteivel, de újra vannak azok alapján készítve. Finomságra azonban messze elmaradnak s a részletekben könnyű fölismerni az eltérést. Ezeket a másolatokat, mint említettük, WINKLER X. bécsi rézmetsző készítette. A magyar aláírás valószínűen kolozsvári munka, hol abban az időben a ref. gimn.-ban mindig volt egy-egy rézmetsző ifjú.

A fordító neve ismeretlen, de bizonyára valamelyik erdélyi főrangú ifjú vagy nő, esetleg ugyanott nevelő kezéből került. A többi fordítások is így készültek. A név elhagyása azonban a főrangú fordítóra mutat. Megjelent 1778-ban, a cenzori engedély szől 1776. november 25-ikéről; de hogy a fordítás régibb, ezt bő és gyakran nagyon is régies nyelve tanúsítja, mely mindenesetre a BÁRÓCZY előtti prózai nyelvre mutat s a francia tömör, gyakran affektáltan keresett nyelvét cikornyás körülírásokkal próbálja visszaadni, miáltal el is laposítja, elszélesíti s az írói gyakorlatlanság jeleit mutatja. Ezek azonban mellékesek most ama főkérdés mellett, hogy ebben a fordításban is egyik példáját látjuk annak, miként igyekeztek Erdélyben franciából való fordítások által ujítani meg a már-már elhalóban volt magyar irodalmat.

FERENCZI ZOLTÁN.

Tudományos könyvtáraink külföldi folyóirat- és könyvszükségletének beszerzése a valutáris differenciák következtében szinte megoldhatatlan feladat. A nehézségek leküzdésére megalakult a Külföldi Folyóiratokat és Könyveket Elosztó Bizottság, mely 1921. május 10-én jött létre az érdekeltektől. A Bizottság elnökévé gróf TELEKI Pál, ügyvezető-elnökévé dr. CHOLNOKY Jenő, eladójává dr. GULYÁS Pál és dr. PASTEINER Iván, titkárává pedig neczpáli JUSTH Tibor választott meg. Az ekként megalakult bizottság azután Ray H. LEGATE urat, az Európai Diáksegítő Akció magyarországi megbizottját kérte fel, hogy a külföldi folyóiratok

és könyvek ingyenes vagy kedvezményes áron leendő megszerzése dolgában őt az illetékes amerikai, angol és francia tényezőknél képviselje, amire LEGATE úr a legnagyobb készséggel vállalkozott. Kezdeményezésére az Európai Diáksegítő Akció három hivatalt állít fel, egyet-egyét Angliában, Amerikában és Franciaországban; ezekből a központokból fog kiindulni minden propaganda és sürgetés, valamint itt fogják összegyűjteni az összes könyveket és folyóiratokat elszállítás előtt. A szállításra vonatkozó megállapodások is elkészültek már a jelenleg Magyarországon működő külföldi jótékonyági missziókkal. LEGATE úr akciójával párhuzamosan a magyar Bizottság is serényen folytatta adatgyűjtő és feldolgozó munkásságát. Ennek eredményeit a következőkben foglaljuk össze: Nem kevesebb mint 65 tudományos könyvtár, intézet és egyesület terjesztette a Bizottság elé az amerikai, angol és francia folyóiratokra és könyvekre vonatkozó óhajait. A beérkező kérelmek azonban oly arányokat öltöttek, hogy a Bizottság kénytelen volt felhívni az intézeteket, nyilatkozzanak, vajjon a maguk részéről mekkora áldozatot hajlandók és képesek hozni a kívánt folyóiratok és könyvek beszerzésére, jelesül tüntessék fel, hogy melyikért hajlandók pl. a békevaluta tízszeresét vagy ötszörösét fizetni, melyeket vennének át csupán békevalután s melyeket abban az esetben, ha azok teljesen ingyen kaphatók. E nyilatkozatok azért fontosak, mivel igen jó kiinduló pontul szolgálnak a Bizottságnak annak megítélésében, hogy mily sorrendben vegyék figyelembe az óhajokat. Még így is a kérések egy nagy részének kiselejtezése után kitűnt, hogy e 65 intézetnek 104 amerikai, 193 angol és 330 francia folyóíratra, továbbá 31 amerikai, 219 angol és 290 francia könyvre volna szüksége. E nagy igényekkel szemben a Diáksegítő Akciónak eddig 1750 dollárt sikerült biztosítania, még pedig 1000 dollárt amerikai s 750 dollárt angol könyvek és folyóiratok bevásárlására. Ha már most egy-egy folyóiratévfolyam árát átlag 5 dollárra tesszük, úgy ez összegből mindössze 28 amerikai és 21 angol folyóirat 7—7 évfolyama, vagyis az igényelt amerikai folyóiratok 26'93%-a és az igényelt angol folyóiratok 10'880%-a lesz beszerezhető. Reméljük azonban, hogy LEGATE úrnak sikerülni fog más forrásokat is megnyitni ez akció érdekében, úgy hogy közönyvtáraink külföldi könyvekkel való ellátása kedvező megoldásra talál.

Magyar Bibliofil Társaság címen az 1920. év utolsó napjaiban egy új társaság alakult, melynek célja az immár szépszámu magyar könyvkedvelőket közös céljaik megvalósítása érdekében egy táborba hozni. Az alakuló közgyűlés díszelnökké gróf APPONYI Sándort, elnökké VÉGH Gyulát, alelnökké dr. FERENCZI Zoltánt és dr. MÁJOVSZKY Pált választotta meg. Évi tagdíj 100 K, alapító tagdíj 1000 K. A társaság az 1921. év tavaszán modern könyvművészeti kiállítást rendezett az Orsz. Iparművészeti Múzeumban. A kiállításon — mint a *Magyar Iparművészet*-ben olvassuk — a magyar törekvések mellett különösen jól volt képviselve a német bibliofília s elég jól az angol.

VÁLTOZÁSOK

a magyarországi nyomdákknál 1920. január 1-től 1921. október 15-éig.

Budapesten.

- **Akarat ny.* V., Arany János-u. 1.
 ***Anonymus ny.* VIII., Rákóczi-tér 2.
 **Arany János irod. és ny. rt.* VIII., Mikszáth Kálmán-tér 5.
Béles Lajos József. I., Szent János-tér 1/a.
Bokor Dezsőné és Fischer Mihály. VII., Hársfa-utca 10/b.
Csarni József és dr. Rózsa Elemérné. VI., Szerecsen-utca 5.
 ***Csetényi Adolf.* VII., István-út 44.
 ***Erényi Béla.* VI., Teréz-körút 38.
 ***Faragó Sándor.* V., Bálvány-utca 12.
Forgács János. VIII., József-utca 1.
Gál Benjámín. VII., Thököly-út 19.
Galitzenstein Arabella Betti. VII., Nagydíófa-utca 6.
 ***Goldfinger Mór.* VI., Király-utca 106.
Goldschmied Jenő és Rezső. X., Jászberényi-út 4.
Gurták Károly. VIII., Koszorú-utca 9.
Hangya szövetkezet nyomdája. VIII., Baross-utca 13—15.
Hauser Béla és Neukans Lipót. VII., Munkás-utca 14.
Havas Ödön. VI., Izabella-utca 70.
Hefty Richárd. II., Székely-utca 2—4.
 **Heliar ny. (ezelőtt Wimmer).* III., Serfőző-utca 10.
Holl Lajos. IX., Ráday-utca 11—13.
Horovitz Vilmos. V., Nagy korona-utca 18.
 ***Kállai Armin.* V., Bálvány-utca 12.
 ***Károlyi György.* V., Arany János-utca 1.
 **Kisfaludy nyomda.* IV., Régi posta-utca 5.
 ***Kondor Izor, Zilzer Edéné és Zilzer Viktor.* VII., Rózsa-utca 38/a.
Kovács József. VII., Rózsa-utca 38/a.
Kramer Bernard és Tucker Miksa. VIII., Aggteleki-utca 4.
Lamberger Jakab. VII., Hernád-utca 14.
 ***Lebner Rezső és Kohn Ödön.* VIII., Bérkocsis-utca 16.
Löblovitz Andor. VII., Thököly-út 40.
Löffler Lipót. VII., Károly-körút 9.
 ***Merkantil ny.* VIII., Német-utca 27.
Mezőfi Vilmos. VII., Ilka-utca 36.
 **Műszaki könyvkiadó és sokszorosító.* I., Buda-foki-út 5.
Perl Pál és Dániel. VIII., József-utca 1.
Pöbml József. VII., Damjanich-utca 36.
 ***Radó Ernő.* VI., Ó-utca 15.
 ***Razsó Manó és Büchler Béla.* VIII., Vas-utca 5.
 **Reményi Endre.* VI., Eötvös-u. 46.
Richter Márton. VIII., Német-utca 27.
Róna Ferenc. V., Nagy korona-utca 21.
 ***Róth Vilmos.* VI., Szerecsen-utca 5.
Rosenberg Aladár. VII., Károly-körút 7.
 ***Rusznák és Türk.* VI., Király-utca 14.
Rusznák Samu. VI., Szív-utca 39/b.
 **Sárkány ny. rt.* VI., Horn Ede-utca 9.
Scheer Gyula és Haris Ervin. I., Verpeléti-út 16.
Schwartz Bernát. VII., Kertész-utca 8.
Singer Bernát. VII., Rózsa-utca 38.
Spiegelhalter Gyula. VI., Csengery-utca 49.
Sugár Mihály. VI., Izabella-utca 96.
 ***Terminus.* VIII., Sándor-utca 30/b.
 **Türk Armin.* VI., Király-utca 14.
 ***Wachmann Károly.* VI., Aradi-utca 2.
 ***Ózv. Wimmer Mártonné.* III., Serfőző-u. 10.
 ***Woititz Bernát.* VI., Horn Ede-utca 9.
Zobel Adolf. III., Serfőző-utca 10.

Vidéken.

- Balatonfüred.* Balatonfüredi ny. rt.
 « ***Faragó Adolf.*
Bicske. Lichtenstein Mór.
Csurgó. Oszeszly Miklós Viktor.
Debrecen. ***Hoffmann és Kronovitz.*
Eger. **Baross ny.*
 « *Egri lapkiadó rt.*
 « ***Fleischmann Dávid.*
Erzsébetfalva. **Nagy és Polach, Piac-tér 9.*
Esztergom. ***Bártfai Géza.*
Gyöngyös. Gyöngyösi Uj Lap kny.
 « *Hangya kny.*
Győr. **Reggel rt.*
 « ***Pannonia ny.*
Gyula. Kultúra lapkiadóvállalat.
Hódmezővásárhely. Dura Lajos.
 « *Erdei Sándor.*
 « ***Nemes Armin.*
Jászárokszállás. Raffai Ferenc.
Kaposvár. Szabó Lipót.

(A *gal megjelölt nyomdák nincsenek hivatalosan bejelentve, a **gal jelöltek pedig megszüntek.)

- Kapuvár.* ****Buxbaum József.**
Kecskeméti. Buxbaum József és Fia.
 « Hungária ny. és lapkiadó rt.
 « ****Kauffer Arthur és Fischer Manó.**
 « Kecskeméti Közlöny nyomda és lapkiadóvállalat.
 « Németh László.
 « ****Szilády László.**
Nirálybida. ****Vogel Károly Gusztáv.**
Magyaróvár. Hutfless Mihály.
 « Move ny.
Miskolc. Berger Bernát.
 « ****Boros Benő.**
 « ****Grossmann és Kapossy.**
 « Grossmann Henrik.
 « Klein Lajos.
 « ****Klein és Ludvig.**
 « Klein, Ludvig és Szelényi.
 « Knopf Henrik.
 « «Kultura» ny.
 « ****László Adolf.**
 « László kny. rt.
 « ****Magyar Jövő ny.**
 « ****Szelényi ny. rt.**
Már. Löwy Jenő.
 « Pisch Márton.
Moson. Fischer Ignác.
 « ****Süssmann Adolf.**
Németjárjalu. Hildebrand Keresztély.
Köskoliget. ****Boróş nyomda.**
Szivanýkút. Klingwarth Róza.
Sopron. Benkő Géza.
 « Breuer Jakab.
 « Corvina ny. rt.
- Sopron.* ****Nyugatmagyarország.**
 « ****Romwalter Alfréd.**
 « ****Röttig Gusztáv és fia.**
 « Silber Gyula.
 « ****Szabó és Székely.**
 « Székelyi, Szabó és Társa.
 « Tankó Gábor és Horváth János.
 « ****Török Kálmán.**
 « Undi Domonkos.
Szeged. Burkus András.
 « Délmagyarország hírlap és nyomda-vállalat.
 « Juhász István.
 « ****Kertész János.**
 « Koroknay Józsefné.
 « László Zoltán és Tsai.
 « Schwarz Jenő.
 « ***Tevél ny.**
 « ****Tzschöckel Herman.**
Székesfehérvár. Deutsch Ármin.
 « Friedmann Adolf.
 « ****Kaufmann Pál.**
 « ****Számmer Imre utóda**
 Heckenast Kálmán.
 « Számmer Imre utóda Pan-
 nonia nyomdaváll.
 « Székesfehérvári Friss Újság
 ny.
 « ****Székesfehérvári nyomda-**
 vállalat.
 « Szölösy Ferenc.
Szombathely. Hegedűs Gyula.
 « ****Seiler Henrik utóda.**
Szigetvár. Szigetvári kny. és lapkiadóváll. rt.
Tab. ****Singer Károly.**

